

KindKernKaart 4-7

Ondersteuning bij sociale interacties en vriendschappen



Ruimte voor zelfstandigheid en eigen keuzes



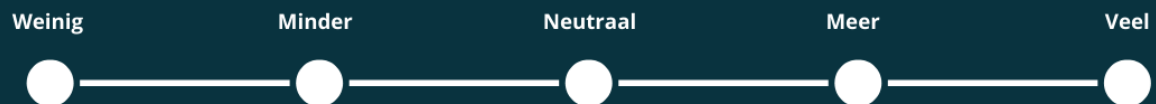
Ondersteuning bij emotieregulatie



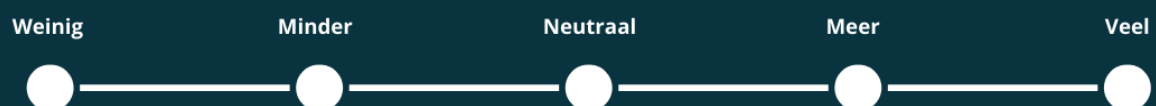
Positieve communicatie en waardering



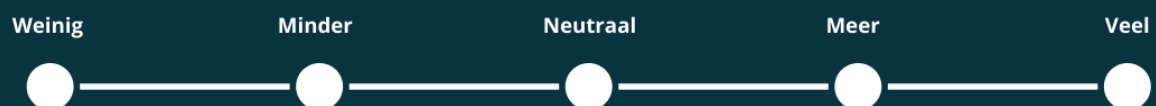
Gevarieerd spel en beweging



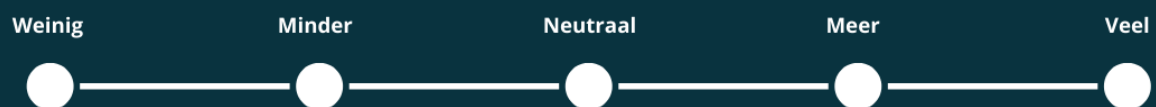
Rust en ontspanning



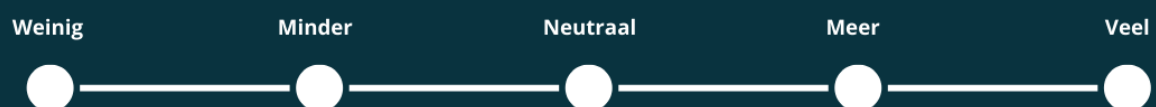
Individuele aandacht en ondersteuning



Structuur en grenzen



Ondersteuning in communicatie



Theoretische Onderbouwing KindKernKaart 4-7 voor Buitenschoolse Opvang

Inleiding

De KindKernKaart 4-7 is ontwikkeld voor pedagogisch medewerkers en coaches werkzaam in de buitenschoolse opvang (BSO) met kinderen van 4 tot 7 jaar. Dit document biedt een versterkte theoretische onderbouwing voor deze kaart, gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek en praktijkinzichten.

Theoretische Basis

De KindKernKaart 4-7 is stevig verankerd in wetenschappelijk onderzoek naar pedagogische kwaliteit in de kinderopvang en specifiek de buitenschoolse opvang. De theoretische basis is opgebouwd uit verschillende complementaire bronnen:

Interactievaardigheden als Fundament

Een belangrijke theoretische pijler vormt het werk van Helmerhorst et al. (2014), waarin zes sleutelcomponenten van interactievaardigheden zijn geïdentificeerd die essentieel zijn voor het welzijn en de ontwikkeling van jonge kinderen. Hoewel dit onderzoek oorspronkelijk is uitgevoerd in de context van de dagopvang (0-4 jaar), zijn deze interactievaardigheden evenzeer relevant voor de BSO-setting met 4-7-jarigen, zij het met aanpassingen die passen bij hun ontwikkelingsniveau en de specifieke context van naschoolse opvang.

De Caregiver Interaction Profile (CIP) scales, ontwikkeld en gevalideerd door Helmerhorst et al. (2014b), identificeren zes interactievaardigheden die direct aansluiten bij verschillende componenten van de KindKernKaart 4-7:

1. **Sensitieve responsiviteit:** Het vermogen van pedagogisch medewerkers om individuele emotionele en fysieke behoeften van kinderen te herkennen en hier adequaat op te reageren (correspondeert met "Ondersteuning bij emotieregulatie" en "Individuele aandacht en ondersteuning" in de KindKernKaart 4-7)
2. **Respect voor autonomie:** Het erkennen en respecteren van de intenties en perspectieven van kinderen (sluit aan bij "Ruimte voor zelfstandigheid en eigen keuzes" in de KindKernKaart 4-7)

3. **Structureren en grenzen stellen:** Het duidelijk communiceren van verwachtingen en consequent grenzen stellen (direct gerelateerd aan "Structuur en grenzen" in de KindKernKaart 4-7)
4. **Praten en uitleggen:** De kwaliteit en frequentie van verbale interacties (correspondeert met "Ondersteuning in communicatie" en "Positieve communicatie en waardering" in de KindKernKaart 4-7)
5. **Ontwikkelingsstimulering:** Het doelbewust stimuleren van de ontwikkeling van kinderen (overeenkomend met "Gevarieerd spel en beweging" in de KindKernKaart 4-7)
6. **Begeleiden van interacties:** Het begeleiden van interacties tussen kinderen (gerelateerd aan "Ondersteuning bij sociale interacties en vriendschappen" in de KindKernKaart 4-7)

Ontwikkelingsfasen van 4-7-Jarigen

Voor de leeftijdsgroep 4-7 jaar zijn specifieke ontwikkelingstaken relevant die verschillen van zowel jongere als oudere kinderen. Volgens Verhulst (2021) maken kinderen in deze leeftijdsfase belangrijke ontwikkelingen door op diverse gebieden:

- **Sociaal-emotionele ontwikkeling:** De overgang naar de basisschool markeert een belangrijke stap waarbij kinderen leren omgaan met nieuwe sociale situaties, grotere groepen en meer structuur. De BSO kan een belangrijke rol spelen in het bieden van een veilige omgeving waarin kinderen sociale vaardigheden kunnen oefenen in een meer ontspannen setting dan school (Riksen-Walraven, 2004).
- **Zelfregulatievaardigheden:** Kinderen in deze leeftijdsfase ontwikkelen belangrijke vaardigheden op het gebied van zelfregulatie, waaronder emotieregulatie, impulscontrole en concentratievermogen (Blair & Raver, 2015). Deze vaardigheden zijn cruciaal voor schoolsucces, maar kunnen na een intensieve schooldag extra ondersteuning nodig hebben in de BSO-setting.
- **Behoeft aan autonomie en competentie:** Volgens de zelfdeterminatietheorie van Ryan en Deci (2000) hebben kinderen universele behoeften aan autonomie, competentie en verbondenheid. De BSO kan een ideale omgeving zijn om vooral autonomie (eigen keuzes maken) en competentie (succeservaringen opdoen) te bevorderen na een schooldag waarin kinderen vaak aan meer gestructureerde activiteiten deelnemen.
- **Spel als ontwikkelingsinstrument:** Voor kinderen van 4-7 jaar blijft spel een essentieel ontwikkelingsinstrument, waarbij de aard van het spel verschuift van voornamelijk parallel spel naar meer coöperatief en sociodramatisch spel (Bodrova & Leong, 2015; Vygotsky, 1978). De BSO kan hiervoor de ideale context bieden, met ruimte voor verschillende spelvormen en -materialen.

Specifieke Context van de BSO

De BSO biedt een unieke context die verschilt van zowel de schoolomgeving als de thuissituatie. In tegenstelling tot de meer formele leeromgeving van school, biedt de BSO-kinderen een periode van ontspanning, vrije keuze en informeel leren. Tegelijkertijd verschilt de BSO van de thuissituatie door het groeps karakter en de aanwezigheid van professionele begeleiding.

De specifieke kenmerken van de BSO-context die zijn meegenomen in de ontwikkeling van de KindKernKaart 4-7 zijn:

- **Overgang school-BSO:** De overgang van een schoolomgeving naar de BSO kan voor kinderen, vooral in de jongere leeftijdsgroep, een uitdaging vormen. Onderzoek naar de betekenis van BSO voor ouders en kinderen (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 2021) onderstreept het belang van emotionele ondersteuning en duidelijke structuur tijdens deze transitie momenten.
- **Balans tussen structuur en vrije tijd:** Na een dag van gestructureerd leren op school hebben kinderen behoefte aan zowel vrije tijd als een zekere mate van structuur. Deze balans is met name belangrijk voor 4-7-jarigen die nog bezig zijn hun zelfregulatievaardigheden te ontwikkelen (Williford et al., 2013).
- **Groepssamenstelling:** BSO-groepen hebben vaak een bredere leeftijdsrange dan schoolklassen, wat zowel kansen als uitdagingen biedt voor de sociale ontwikkeling van kinderen (Durlak et al., 2010).
- **Naschoolse vermoeidheid:** Kinderen, vooral in de vroege basisschoolleeftijd, kunnen na een schooldag cognitief en emotioneel vermoeid zijn, wat vraagt om een zorgvuldige balans tussen stimulatie en rust (Riksen-Walraven, 2004).

Praktische Toepasbaarheid

Voor de professionals voor wie het instrument is ontworpen, draait de kernvraag niet om het vaststellen van een diagnose, maar eerder om het verkrijgen van praktische richtlijnen voor interactie met het kind. Uit onderzoek naar handelingsgericht werken (Pameijer & Van Beukering, 2015) weten we dat een diagnose niet altijd nodig is om effectief te kunnen handelen. Professionals binnen BSO-settings hebben vaak zelf de capaciteit om via gerichte observatie de globale behoeften van een kind te identificeren en hun aanpak dienovereenkomstig aan te passen.

Opbouw en Componenten

De KindKernKaart 4-7 bestaat uit negen componenten die samen een omvattend kader bieden voor het ondersteunen van kinderen in de BSO. Deze componenten zijn zorgvuldig geselecteerd om de belangrijkste aspecten van de ontwikkeling van 4-7-jarigen in de BSO-context te dekken:

1. **Ondersteuning bij sociale interacties en vriendschappen**
2. **Ruimte voor zelfstandigheid en eigen keuzes**
3. **Ondersteuning bij emotieregulatie**
4. **Positieve communicatie en waardering**
5. **Gevarieerd spel en beweging**
6. **Rust en ontspanning**
7. **Individuele aandacht en ondersteuning**
8. **Structuur en grenzen**
9. **Ondersteuning in communicatie**

Elke component is gepositioneerd op een vijfpuntsschaal met 'neutraal' als middelpunt. Dit vormt het basispunt voor een groep, waarbij de minimale behoeften worden gewaarborgd. Individuele kinderen kunnen echter op verschillende onderdelen variëren in hun behoeften, variërend van 'weinig' of 'minder' tot 'meer' of 'veel'.

Mentaliseren als Kerncompetentie

Net als bij de KindKernKaart 1.5-4 is mentaliseren een essentiële kerncompetentie voor het effectief toepassen van de KindKernKaart 4-7. Mentaliseren is het vermogen om het eigen gedrag en dat van anderen te begrijpen vanuit onderliggende gevoelens, bedoelingen en verlangens (Hutsebaut, Nijssens, & van Vessem, 2021).

Voor de BSO-setting met 4-7-jarigen is deze vaardigheid bijzonder relevant, omdat kinderen in deze leeftijdsfase:

- Hun emoties nog niet altijd goed kunnen verwoorden
- Vaak vermoeid zijn na een schooldag, wat hun emotionele regulatie kan beïnvloeden

- Zich in een ontwikkelingsfase bevinden waarin ze experimenteren met verschillende sociale rollen en gedragingen

Een mentaliserende houding stelt BSO-medewerkers in staat om gedrag (vooral uitdagend gedrag) te zien als communicatie van onderliggende behoeften, wat leidt tot een meer sensitieve en effectieve respons.

Dynamisch Karakter

Het is cruciaal om te erkennen dat de behoeften van een kind niet alleen kunnen variëren van dag tot dag, maar zelfs van moment tot moment gedurende de BSO-middag. Dit dynamische karakter is bijzonder relevant voor 4-7-jarigen, die nog in ontwikkeling zijn wat betreft hun zelfregulatievaardigheden en daarom afhankelijk van diverse factoren (zoals mate van vermoeidheid, gebeurtenissen op school, etc.) verschillende mate van ondersteuning nodig kunnen hebben.

Dit sluit aan bij wat Riksen-Walraven (2004) beschrijft in haar kwaliteitsmodel, waarin ze benadrukt dat kinderen zich continu ontwikkelen en hun behoeften daarmee veranderen. Het onderstreept het belang van regelmatige observatie en aanpassing van de pedagogische aanpak aan de zich ontwikkelende behoeften van het kind.

Gelaagde Toepassing

De KindKernKaart 4-7 is ontworpen om op verschillende niveaus ondersteuning te bieden binnen de BSO:

1. **Zelfreflectie Team:** Pedagogisch medewerkers kunnen de kaart gebruiken om hun huidige aanpak te evalueren en systematisch verbeterpunten te identificeren.
2. **Pedagogisch Coach Interventie:** Pedagogisch coaches kunnen de kaart gebruiken als kader voor systematische analyse en het formuleren van concrete handelingsadviezen.
3. **Oudergesprekken:** De kaart kan waardevol zijn in de communicatie met ouders door een gemeenschappelijke taal te bieden en concrete handvatten te geven die ook thuis toegepast kunnen worden.

Conclusie

De KindKernKaart 4-7 voor BSO biedt een wetenschappelijk onderbouwde, praktijkgerichte benadering voor het ondersteunen van kinderen in de buitenschoolse opvang. Door rekening te houden met de specifieke ontwikkelingsbehoeften van 4-7-jarigen én de unieke context van de BSO, biedt dit instrument pedagogisch medewerkers concrete handvatten om hun begeleiding optimaal af te stemmen op de behoeften van elk kind.

Referenties

- Blair, C., & Raver, C. C. (2015). School readiness and self-regulation: A developmental psychobiological approach. *Annual Review of Psychology*, 66, 711-731.
- Bodrova, E., & Leong, D. J. (2015). Vygotskian and post-Vygotskian views on children's play. *American Journal of Play*, 7(3), 371-388.
- Durlak, J. A., Weissberg, R. P., & Pachan, M. (2010). A meta-analysis of after-school programs that seek to promote personal and social skills in children and adolescents. *American Journal of Community Psychology*, 45(3-4), 294-309.
- Helmerhorst, K. O. W., Riksen-Walraven, J. M. A., Fukkink, R. G., Tavecchio, L. W. C., & Gevers Deynoot-Schaub, M. J. J. M. (2014a). Effects of the Caregiver Interaction Profile Training on caregiver-child interactions in child care centers. *Child Development*.
- Helmerhorst, K. O. W., Riksen-Walraven, J. M., Vermeer, H. J., Fukkink, R. G., & Tavecchio, L. W. C. (2014b). Measuring interaction skills of caregivers in child care centers: Development and validation of the caregiver interaction profile scales. *Early Education & Development*, 25, 770-790.
- Hutsebaut, J., Nijssens, L., & van Vessum, M. (2021). *Mentaliseren in de kinderopvang*. Amsterdam: SWP.
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2021). *De betekenis van bso voor ouders en kinderen*. Kwalitatief onderzoek uitgevoerd door Kantar Public.
- Pameijer, N., & Van Beukering, T. (2015). *Handelingsgerichte diagnostiek in onderwijs*. Leuven: Acco.
- Riksen-Walraven, J. M. A. (2004). Pedagogische kwaliteit in de kinderopvang: doelstellingen en kwaliteitscriteria. In R. van IJendoorn, L. Tavecchio, & M. Riksen-Walraven (Eds.), *De kwaliteit van de Nederlandse kinderopvang* (pp. 100-123). Amsterdam: Boom.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.

- Verhulst, F. C. (2021). De ontwikkeling van het kind (11e herziene druk). Assen: Van Gorcum.
- Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Williford, A. P., Vick Whittaker, J. E., Vitiello, V. E., & Downer, J. T. (2013). Children's engagement within the preschool classroom and their development of self-regulation. Early Education and Development, 24(2), 162-187.

Ondersteuning bij sociale interacties en vriendschappen

Weinig	Minder	Neutraal	Meer	Veel
Bied een veilige omgeving waar het kind zelfstandig sociale interacties kan aangaan.	Moedig het kind aan om zelf speelafspraken te maken.	Faciliteer dagelijks gevarieerde groepsactiviteiten die samenwerking/ sociale interacties stimuleren.	Bied gerichte ondersteuning bij het interpreteren van sociale signalen en emoties van anderen.	Bied momenten van intensieve, één-op-één begeleiding bij sociale interacties, modelleer gewenst sociaal gedrag.
Observeer sociale interacties op afstand, grijp alleen in bij ernstige conflicten.	Bied lichte ondersteuning bij het oplossen van conflicten, laat het kind het eerst zelf proberen.	Begeleid het kind bij het oplossen van conflicten door vragen te stellen en het zelf oplossingen te laten bedenken. (Wanneer de stress is gezakt)	Help het kind actief bij het ontwikkelen van vriendschappen door het te koppelen aan kinderen met vergelijkbare interesses.	Creëer zeer gestructureerde sociale situaties met duidelijke rollen en verwachtingen.
Geef het kind de ruimte om zelf vriendschappen te vormen en onderhouden.	Creëer kansen voor sociale interactie door groepsactiviteiten aan te bieden, maar laat deelname vrijwillig.	Moedig het kind aan om anderen te helpen en complimenten te geven.	Organiseer regelmatig activiteiten die specifiek gericht zijn op het oefenen van sociale vaardigheden.	Gebruik rollenspel en sociale verhalen om sociale vaardigheden expliciet te oefenen.
		Zorg voor een balans tussen gestructureerde activiteiten en vrij spel.	Geef extra aandacht aan het kind die moeite heeft met het aangaan of onderhouden van vriendschappen.	Bied ondersteuning bij het onderhouden van vriendschappen, help actief bij het plannen en begeleiden van speelafspraken.
				Werk nauw samen met ouders om sociale vaardigheden ook buiten de BSO te ondersteunen.

Ruimte voor zelfstandigheid en eigen keuzes

Weinig	Minder	Neutraal	Meer	Veel
Bied een sterk gestructureerde omgeving met duidelijke routines.	Bied een gestructureerde omgeving met enkele momenten voor vrije keuze.	Creëer een balans tussen gestructureerde activiteiten en vrije keuzemomenten.	Bied ruime mogelijkheden voor vrij spel en zelfgekozen activiteiten.	Creëer een omgeving waarin het kind grotendeels zelf hun activiteiten kunnen kiezen en organiseren.
Geef het kind beperkte keuzes tussen twee vooraf geselecteerde opties.	Laat het kind kiezen uit een beperkt aantal activiteiten of speelmogelijkheden.	Bied een gevarieerd aanbod van activiteiten waaruit het kind kan kiezen.	Laat het kind meedenken over de invulling van de BSO-middag.	Laat het kind actief meedenken over regels en afspraken binnen de BSO.
Begeleid het kind bij dagelijkse taken zoals jassen ophangen of handen wassen.	Moedig het kind aan om kleine taken zelfstandig uit te voeren, maar blijf in de buurt om te helpen.	Stimuleer het kind om zelfstandig dagelijkse taken uit te voeren, zoals opruimen of fruit pakken.	Stimuleer het kind om zelfstandig problemen op te lossen voordat ze hulp vragen.	Stimuleer het kind om eigen initiatieven te nemen voor activiteiten of projecten.
		Laat het kind binnen veilige grenzen experimenteren met nieuwe vaardigheden.	Geef het kind verantwoordelijkheden die passen bij hun ontwikkelingsniveau, zoals helpen bij het klaarzetten van activiteiten. (Competentimodel)	Bied mogelijkheden voor het kind om nieuwe vaardigheden aan te leren op basis van de interesses.
				Laat het kind, waar mogelijk, zelfstandig conflicten oplossen en

				alleen hulp vragen als het echt nodig is.
--	--	--	--	--

Ondersteuning bij emotieregulatie

Weinig	Minder	Neutraal	Meer	Veel
Bied een rustige, voorspelbare omgeving die emotionele overprikkeling minimaliseert.	Benoem emoties wanneer ze zich voordoen bij het kind.	Help het kind hun emoties te herkennen en te benoemen.	Bied regelmatig activiteiten aan die gericht zijn op het herkennen en uiten van emoties.	Bied momenten van, één-op-één begeleiding bij het herkennen, benoemen en reguleren van emoties.
Observeer het emotionele welzijn van het kind op afstand.	Bied een veilige ruimte waar het kind zich kan terugtrekken als het zich overweldigd voelt.	Leer het kind eenvoudige technieken voor emotieregulatie, zoals ademhalingstechnieken, beweging, etc.	Help het kind actief bij het vinden van oplossingen voor emotionele problemen.	Creëer een gedetailleerd 'emotieplan' met het kind, met specifieke strategieën voor verschillende emotionele situaties.
Grijp alleen in bij extreme emotionele uitbarstingen.	Moedig het kind aan om zelf woorden te geven aan hun gevoelens.	Gebruik prentenboeken of korte verhalen om over emoties te praten.	Leer kinderen complexere emotieregulatie-strategieën, zoals het gebruiken van een 'rustige hoek' of een 'emotiethermometer'.	Gebruik rollenspel en sociale verhalen om emotieregulatie expliciet te oefenen.
		Reageer sensitief op de emotionele behoeften van het kind.		Bied ondersteuning en positieve bekrachtiging bij het toepassen van emotieregulatievaardigheden.
				Werk nauw samen met ouders om consistente emotieregulatietechnieken

				thuis en op de BSO te gebruiken.
--	--	--	--	----------------------------------

Positieve communicatie en waardering

Weinig	Minder	Neutraal	Meer	Veel
Gebruik een neutrale, respectvolle toon in de communicatie met het kind.	Gebruik af en toe positieve bewoordingen in de communicatie met het kind.	Gebruik regelmatig positieve en bemoedigende taal in interacties met het kind.	Pas actief 'actief luisteren' toe, herhaal en bevestig wat het kind zegt.	Creëer een cultuur van voortdurende positieve bekrachtiging en waardering.
Geef basiswaardering voor het voltooien van taken of het volgen van regels.	Geef korte, algemene complimenten voor goed gedrag of prestaties.	Geef specifieke complimenten gericht op inspanning en proces, niet alleen op resultaat.	Geef uitgebreide, persoonlijke complimenten die de unieke kwaliteiten van het kind benadrukken.	Gebruik een persoonlijk systeem om de vooruitgang en prestaties van het kind te vieren.
Communiceer vooral over praktische zaken en dagelijkse routines.	Moedig het kind aan om positief met anderen te communiceren.	Creëer dagelijks momenten om het kind te laten vertellen over zijn ervaringen en gevoelens.	Organiseer regelmatig activiteiten die positieve communicatie en waardering tussen het kind en anderen stimuleren.	Bied één-op-één momenten om diepgaande, positieve gesprekken met het kind te voeren.
		Stimuleer het kind om anderen complimenten te geven en waardering te uiten.	Help het kind bij het formuleren van positieve feedback naar anderen.	Leer het kind expliciet hoe het positief over zichzelf kan praten en denken.
				Betrek ouders actief bij het benadrukken van positieve ontwikkelingen en prestaties van hun kind.

Gevarieerd spel en beweging

Weinig	Minder	Neutraal	Meer	Veel
Bied een basisaanbod van speelgoed en materialen.	Bied een beperkte variatie aan speelgoed en materialen aan, wissel deze af en toe.	Zorg voor een gevarieerd aanbod van speelgoed en materialen dat regelmatig wordt ververs.	Bied een rijk en gevarieerd aanbod van speelmaterialen dat aansluit bij verschillende interesses en bij het ontwikkelingsniveau. (Competentiemodel)	Bied een uitgebreid, steeds wisselend aanbod van speelmaterialen en -omgevingen.
Zorg voor een veilige buitenruimte waar het kind vrij kan bewegen.	Organiseer af en toe een bewegingsactiviteit.	Bied dagelijks keuze uit verschillende soorten spel (bv. constructief, fantasie, beweging).	Organiseer dagelijks gevarieerde bewegingsactiviteiten die verschillende motorische vaardigheden stimuleren.	Organiseer dagelijks meerdere, gevarieerde bewegingsactiviteiten die aansluiten bij individuele behoeften en interesses.
Laat het kind zelf hun speelactiviteiten kiezen zonder actieve begeleiding.	Moedig het kind aan om verschillende soorten spel te proberen.	Organiseer regelmatig begeleide sport- en spelactiviteiten, zowel binnen als buiten.	Creëer regelmatig nieuwe, uitdagende speelsituaties die het kind prikkelt om grenzen te verleggen.	Creëer een dynamische speelomgeving die regelmatig wordt aangepast om nieuwe uitdagingen te bieden. (Competentiemodel)
		Creëer uitdagende elementen in de speelomgeving die passen bij het	Betrek het kind actief bij het bedenken en organiseren van nieuwe spel- en bewegingsactiviteiten.	Werk met een individuele 'speelplan' om ervoor te zorgen dat het kind een breed scala aan spel- en

		ontwikkelingsniveau. (Competentiemodel)		bewegingservaringen opdoet.
--	--	--	--	--------------------------------

Rust en ontspanning

Weinig	Minder	Neutraal	Meer	Veel
Bied een rustige hoek in de ruimte waar het kind zich kan terugtrekken als het dat wil.	Creëer dagelijks een kort rustmoment na het eten.	Plan dagelijks rustmomenten in het programma, bijvoorbeeld na drukke activiteiten.	Bied meerdere geplande rustmomenten gedurende de dag.	Creëer een dagstructuur met een duidelijke balans tussen actieve en rustige momenten.
Respecteer het kind dat aangeeft even alleen te willen zijn.	Bied eenvoudige ontspanningsactiviteiten aan, zoals rustig tekenen of een boek lezen.	Bied een gevarieerd aanbod van rustige activiteiten (bv. lezen, puzzelen, tekenen).	Creëer verschillende rustige zones voor verschillende vormen van ontspanning (bv. leeshoek, knusselhoek).	Bied dagelijks begeleide ontspanningsoefeningen aan, afgestemd op individuele behoeften.
	Zorg voor comfortabele zitplekken waar het kind kan uitrusten.	Creëer een 'chillhoek' met zachte materialen waar het kind zich kan ontspannen.	Help het kind actief bij het herkennen van hun behoefte aan rust en ontspanning.	Werk met een individuele 'ontspanningsplan' voor het kind dat extra ondersteuning nodig hebben bij het vinden van rust.
				Betrek ouders bij het ontwikkelen van consistente rust- en ontspanningsroutines.

Individuele aandacht en ondersteuning

Weinig	Minder	Neutraal	Meer	Veel
Zorg dat je het kind begroet bij weerzien	Heb dagelijks een kort individueel gesprekje met het kind.	Plan dagelijks momenten in voor individuele aandacht voor het kind.	Creëer dagelijks meerdere één-op-één momenten met het kind.	Creëer dagelijks meerdere één-op-één momenten met het kind.
Bied basishulp bij praktische zaken wanneer het kind erom vraagt.	Bied hulp aan bij activiteiten als het kind er zichtbaar moeite mee heeft.	Observeer actief de behoeften van het kind en speel hierop in.	Ontwikkel een individueel ondersteuningsplan voor het kind dat extra aandacht nodig hebben.	Ontwikkel een individueel ondersteuningsplan voor het kind dat extra aandacht nodig hebben.
Observeer kinderen op afstand om eventuele problemen te signaleren.	Reageer sensitief op individuele emotionele behoeften wanneer ze duidelijk zichtbaar zijn.	Bied gerichte ondersteuning bij activiteiten of sociale interacties waar nodig.	Bied proactief hulp aan bij uitdagingen, voordat het kind erom vraagt.	Bied één-op-één begeleiding bij activiteiten die aansluiten bij de specifieke ontwikkelingsdoelen van het kind.
		Heb regelmatig individuele gesprekken met het kind over zijn ervaringen en gevoelens.	Stem activiteiten en benaderingen af op de individuele interesses en behoeften van het kind.	Heb dagelijks uitgebreide individuele gesprekken om de ervaringen en behoeften van het kind te bespreken.
				Werk nauw samen met ouders en eventueel andere professionals om de individuele

				ondersteuning af te stemmen op de thuissituatie en andere contexten.
--	--	--	--	--

Structuur en grenzen

Weinig	Minder	Neutraal	Meer	Veel
Hanteer enkele basisregels voor veiligheid en respect.	Hanteer duidelijke basisregels en communiceer deze mondeling aan het kind.	Hanteer duidelijke regels die zichtbaar zijn opgehangen in de ruimte.	Betrek het kind (en de anderen) actief bij het opstellen en evalueren van regels.	Creëer een zeer gedetailleerde dagstructuur met duidelijke visuele ondersteuning.
Bied een globale dagindeling met vaste eet- en drinkmomenten.	Bied een vaste dagstructuur met enige flexibiliteit in de invulling.	Bied een vaste dagstructuur met een visueel dagprogramma.	Gebruik visuele ondersteuning (zoals pictogrammen) voor regels en dagstructuur.	Bied individuele ondersteuning bij het volgen van de structuur en regels.
Grijp alleen in bij ernstige overtredingen van de regels.	Geef het kind verbale herinneringen aan de regels wanneer nodig.	Bespreek regelmatig de regels en het belang ervan met het kind.	Bied extra structuur tijdens overgangsmomenten of bij nieuwe activiteiten.	Gebruik concrete hulpmiddelen (zoals timers of stappenplannen) om structuur te bieden.
		Wees consequent in het handhaven van regels en afspraken.	Pas de structuur en grenzen indien nodig aan voor het individuele kind, met behoud van duidelijkheid voor de groep.	Hanteer een beloningssysteem voor het volgen van regels en structuur.
				Werk nauw samen met ouders om consistentie in structuur en grenzen tussen thuis en de BSO te waarborgen.

Ondersteuning in communicatie

Weinig	Minder	Neutraal	Meer	Veel
Gebruik duidelijke, leeftijdsadequate taal in gesprekken met het kind.	Stimuleer het kind om zijn gedachten en gevoelens onder woorden te brengen.	Moedig het kind actief aan om zijn ervaringen, ideeën en gevoelens te delen.	Bied regelmatig activiteiten aan die specifiek gericht zijn op het verbeteren van communicatievaardigheden.	Bied momenten van, één-op-één ondersteuning bij het ontwikkelen van communicatievaardigheden.
Reageer positief op communicatie-initiatieven van het kind.	Gebruik af en toe gebaren of visuele ondersteuning bij verbale communicatie.	Gebruik een combinatie van verbale en non-verbale communicatie (gebaren, gezichtsuitdrukkingen).	Gebruik visuele ondersteuning (zoals pictogrammen of tekeningen) om complexere boodschappen te verduidelijken.	Gebruik gespecialiseerde communicatiehulpmiddelen indien nodig (bijvoorbeeld voor kinderen met taalachterstanden).
Bied basishulp bij het verwoorden van gedachten of gevoelens als het kind hier moeite mee heeft.	Help het kind bij het formuleren van vragen of verzoeken aan anderen.	Bied ondersteuning bij het begrijpen en gebruiken van meer complexe taal en concepten.	Help het kind actief bij het interpreteren van non-verbale communicatie van anderen.	Creëer een gedetailleerd plan om de communicatieve vaardigheden van het kind te verbeteren.
		Help het kind bij het oplossen van kleine conflicten door effectieve communicatie.	Oefen met het kind hoe het in verschillende sociale situaties kunnen communiceren.	Werk nauw samen met ouders en eventueel logopedisten om de communicatieve ontwikkeling te ondersteunen.